

The success of mediation is extremely high. Thus, according to statistics on average 75-80% of all disputes to be resolved through mediation, completed the transaction. But if history abroad application of this technology has for decades, leading to the creation of a number of organizations that develop and implement its (Endispute, CpR in the US; CEpR UK; WipO in Switzerland, etc.), then in the post space meditation centers are just beginning to emerge. These include, for example, the Association of Mediation Group (Ukraine), Ukrainian Mediation Center at KIS Foundation Legal Cooperation of the Belarusian Republican Union of Lawyers (Belarus), St. Petersburg center for conflict resolution (Russia).

Key words: mediation, the mediator, the parties to the conflict, social praivnyk, social work, social technology.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Веретенко Т. Г.

УДК 485/06

Ю. С. Малая

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Україна долучилася до процесу формування єдиного інформаційного освітнього та наукового простору в Європі. Такий процес вимагає здійснення низки заходів, серед яких варто виділити підвищення рівня інформаційної культури керівників закладів освіти. Подібні процеси обумовлені швидким зростанням потоку інформації, виробленої суспільством, у якому орієнтуватися з кожним днем нам стає все важче. Виникають парадоксальні ситуації, коли створення нового інформаційного продукту є вигіднішим і зручнішим, ніж пошук існуючих аналогів та зразків.

Все більш актуальними стають в умовах інформатизації всіх сфер сучасного життя потреби соціально-економічної сфери в керівниках навчальних закладів із високим рівнем інформаційної культури, що здатні розвивати соціальну мобільність, що будуть прагнути до постійного професійного росту та ефективної інформаційно-аналітичної діяльності при управлінні навчальним закладом. Проте проблема розвитку рівня інформаційної культури керівників навчальних закладів не була постійним предметом наукових пошуків і дисертаційних досліджень вітчизняних дослідників. Існують окремі публікації та дослідження, які стосуються, наприклад, інформаційної культури як

чинника успішної професійної діяльності, а також соціальної захищеності особи в інформаційному суспільстві (Р. Калюжний, О. Матвієнко, Н. Новицька, Г. Павленко, Л. Петренко, Е. Сабліна, С. Сливка, М. Швець, В. Цимбалюк, Ю. Яцишин та інші); проблеми становлення інформаційної культури педагога (Т. Демиденко, А. Коломієць).

Метою даної статті є відстеження суті інформаційно-освітнього простору та інформаційної культури курівника закладу освіти, їх впливу на конструювання педагогічного інформаційного середовища, а також шляхи розвитку інформаційної культури суб'єктів управління.

XXI століття – епоха інформації, період розвитку, що спрямований на повне використання знань у всіх важливих для суспільства галузях діяльності. Поступ Європи до інформаційного суспільства, в якому основним ресурсом є інформація, а діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, наданих за допомогою інформаційних послуг і технологій зв'язку, було проголошено 1993 року Комісією Європейського Союзу.

Дослідники називають дві формальні ознаки процесу формування інформаційної епохи: по-перше, більше половини трудових ресурсів суспільства зайнято в продукуванні та споживанні інформації, по-друге, побудовано систему глобальної комунікації, до якої відкрито доступ для всіх бажаючих завдяки засобам обчислювальної техніки [2, с. 122 – 131].

Інформація, що функціонує в людському співтоваристві, росте зі стрибками. Це пов'язано з появою все новіших способів її поширення та збереження. Ми можемо спостерігати лавиноподібне наростання потужності глобальних комп'ютерних мереж, глобальних космічних засобів телекомунікацій, тобто таких компонентів глобальних інформаційних засобів, як теленетика і телематика, що породили нові науково-технічні галузі інформології і призвели до появи нового віртуального світу людини – кіберпростору.

Всі подібні аспекти визначають розвиток інформаційного середовища, інформаційно-освітнього простору та висуває особливі вимоги до такого аспекту соціального буття як інформаційна культура, зокрема, інформаційна культура керівника закладу освіти.

Проблеми інформаційно-освітнього простору та інформаційної культури тільки недавно стали предметом досліджень у нашій науці. Безперечно, що вони ґрунтуються на концептуальних ідеях теорії інформаційного суспільства, основу яких заклали З. Бзежинський, Д. Белл, Е. Тоффлер та ін. Становлення інформаційного суспільства досліджують М. Башмаков, К. Корсак, Н. Поздняков, Н. Рєзнік, А. Урсул [8].

Питання створення та функціонування систем правління інформаційними процесами, інформаційними базами даних в освіті розглядають у своїх працях В. Биков, В. Руденко, В. Гуменюк, М. Згуровський, В. Извозчиков, Л. Калініна [1; 2; 7]. Окремі аспекти

розвитку інформаційної культури досліджують Г. Воробйов, В. Мілітарєв, Є. Смірнов, А. Столяревська та ін. [6]. Проте системних досліджень щодо формування й розвитку інформаційної культури як єдиного цілісного механізму (як єдності інформаційної спроможності та творчої інформаційної діяльності керівника закладу освіти, реалізовані в інформаційно-освітньому просторі, в інформаційній взаємодії суб'єктів управління в процесі створення, перетворення, зберігання, передавання, сприймання, використання інформації), поки що не здійснено.

Виникнення інформаційного суспільства та наростання ери інформаційної цивілізації з її мережами та засобами масової комунікації, інформатизація всіх сфер нашого життя висувають особливі вимоги щодо цих аспектів.

Визначимо поняття «інформаційні потреби» керівників НЗ. Потреба – необхідність у кому-, чому-небудь, що вимагає задоволення; потрібність, конечність. Необхідність або бажання робити щось, діяти певним чином. Те, без чого не можна обійтись; вимоги, які необхідно задовольнити. Як стверджує Т. Федорова, «оцінка отриманої інформації і, відповідно, ступінь задоволення інформаційної потреби в значній мірі залежать від об'єму і якості тезауруса суб'єкта: людина із простим тезаурусом потребує більшої кількості інформації» [10, с. 57]. Процес переробки інформаційних джерел з метою аналізу і отримання нової інформації набуває вигляду наукової діяльності, а створена керівником навчального закладу нова інформація у процесі цієї діяльності стає джерелом нового знання. У результаті інформаційно-аналітичної діяльності керівник НЗ одночасно створює необхідну йому інформацію і задовольняє свою інформаційну потребу. Отримана інформація може перетворюватись в об'єкт потреб інших членів суспільства. Таким чином, передача в суспільний обіг нової інформації стає одним із головних шляхів до побудови та розвитку процесу руху соціальної інформації на вищому рівні.

Науковці Центру інформаційних ресурсів системи регіональної освіти Республіки Білорусь так визначають інформаційні потреби керівників навчальних закладів: «інформаційні потреби директорів навчальних закладів визначаються характером їхньої діяльності, нормативними і ненормативними потребами. Інформація береться з поточних документів, у яких відображаються головні напрями вирішення проблем, дається прогноз розвитку освітніх систем на близьку перспективу. Це практично забезпечує наявність у системі необхідної і достатньої інформації для виконання керівниками покладених на них завдань управління. Водночас, орієнтація інформаційного забезпечення лише на нормативні потреби не може охоплювати всі ситуації управління. Тому потрібно також враховувати реальні інформаційні потреби, що виникають при аналізі фактично виконуваних завдань або мають відхилення від типових ситуацій. Інформація керівникам

надається у вигляді інформаційних повідомлень, огляду або аналітичної довідки» [9].

На нашу думку, інформаційна потреба керівника навчального закладу – усвідомлена необхідність у певних даних, поняттях, відомостях, коли мета його управлінської діяльності не може бути досягнута без отримання додаткової інформації. Визначимо також поняття «інформаційна компетентність» керівників НЗ. Основою концепції компетентності є ідея виховання компетентної особи, яка не лише володіє необхідними знаннями, професіоналізмом, але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання, й бере на себе відповідальність за певний вид діяльності. У дослідженні О. Овчарук, опублікованому в книзі «Компетентнісний підхід у сучасній освіті» серії «Бібліотека з освітньої політики», зазначено: «...під компетентністю розуміють комплекс знань, умінь, навичок, досвіду застосування їх для здійснення діяльності, метою якої є досягнення певних цілей, ставлення до процесу та результатів виконання цієї діяльності» [3, с. 66]. Ми вважаємо, що компетентність – це сукупність таких ознак: 1) мобільність знань (володіння мобільними знаннями); 2) аналітичність мислення (здатність вибирати серед багатьох варіантів найбільш оптимальний, відкидати хибні, аналізувати ефективні рішення); 3) конструктивні, організаторські уміння (налагоджування зв'язків між знаннями і ситуацією). За визначенням Н. Баловсяк: «Інформаційна компетентність – це сукупність компетенцій, пов'язаних із роботою з інформацією у всіх її формах і представленнях, які дозволяють ефективно користуватись інформаційними технологіями різних видів як у традиційній друкованій формі, так і з комп'ютерними телекомунікаціями, працювати з інформацією в різних її формах і представленнях як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності». М. Жалдак, Н. Морзе пропонують таке тлумачення цього поняття: «...здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати відомості та оперувати даними відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства» [4, с. 3].

В освітньому процесі мають насамперед функціонувати такі наукові знання, засоби навчання, освітні технології та методики, дисципліни та курси, що будуть здатні виявляти та використовувати механізми самоорганізації й саморозвитку процесів та явищ.

Одним із засобів реалізації освітньої парадигми сьогодні виступає всесвітня мережа Інтернет. Інтернет самостійно з усіма його зв'язками, можливостями, функціями та ресурсами науковці розглядають як модель інформаційної карти світу, оскільки модель – це будь-який уявний чи предметний, математичний чи технічний інформаційний образ реальних тіл, явищ, процесів, систем, що заміщує чи імітує їхню структуру, поведінку, функції [8].

Володіння достатнім рівнем інформації необхідне для вільної орієнтації людини в інформаційному середовищі суспільства. Це дає змогу використовувати інформаційні технології обробки і репрезентації інформації в будь-якій галузі продуктивної діяльності людини. Відбувається й зворотний процес: кожен член суспільства бере участь у формуванні інформаційного простору для своєї фахової та соціальної діяльності, відповідно до особистісного рівня інформаційної культури суспільства.

Інформаційна культура виступає як предмет, засіб, результат соціальної активності людини, впливає на характер та ефективність її практичної діяльності. Загальними функціями інформаційної культури є: регулятивна – інформаційна культура істотно впливає на всю діяльність, зокрема інформаційну; пізнавальна – інформаційна культура безпосередньо пов'язана з навчальною, дослідницькою діяльністю людини; комунікативна – є невід'ємним компонентом взаємозв'язку людей; виховна – сприяє освоєнню людиною надбань культури в цілому, оволодінню інтелектуальним багатством суспільства, формує її поведінку.

В. Ізвозчиков розглядає інформаційну культуру як єдину культуру, що наповнена інформаційним змістом – це не просте додавання різних культур, це пошук спільності суті в різних науках та культурах, що інтегруються педагогами в інформаційну педагогіку, і водночас пошук нових сторін однієї й тієї ж суті на шляху інтегративної єдності духовного і матеріального світів [7, с. 19].

Із позицій інформаційної педагогіки новизна інформаційної культури виявляється в системному типі педагогічного спілкування, у вільному виході до інформаційного буття педагогічного й загального інформаційного простору, в конструюванні інформаційного буття педагогічного середовища, у виявленні прямих та зворотних зв'язків, у вмінні конструювати, аналізувати, використовувати інформаційні моделі, в розкритті нових можливостей самоосвіти й саморозвитку, у засвоєнні інформаційно-педагогічної картини світу, а через неї – загальної наукової картини світу.

Інформаційна культура директора і педагога пов'язана з оволодіннями ними електронно-комунікативними системами, засобами і технологіями освіти населення, навчання школярів, пошуку інформації.

Становлення інформаційної культури відбувається в процесі навчання та професійної діяльності людини через їхній інформаційний компонент. Безумовно, професія менеджера освіти потребує особливо високого рівня сформованості інформаційної культури. Як зазначають Ю. Палеха і Б. Гаєвський, «професія управлінця для нас стає справді доленосною. А відтак виникає потреба у відповідному рівні управлінського знання – як світового, так і національного – і визначення на його підвалинах тих наріжних завдань, що їх ставить час перед управлінською елітою та її керівним корпусом» [5, с. 57 – 61].

Розвиток інформаційної культури керівників, оволодіння ними новими інформаційними технологіями, підходами до створення та користування системами інформаційного забезпечення управління потребує спеціальної підготовки, якій покликані сприяти заклади та установи післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Процес формування та розвитку інформаційної культури керівників освітніх закладів актуалізує розробку підходів до використання потенціалу нових інформаційних технологій для розвитку та становлення особистості керівника, підвищення рівня його креативності, розвитку здібностей до альтернативного мислення, формування вмінь розробляти стратегію пошуку рішень, прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на основі моделювання об'єктів, явищ, процесів, що вивчаються, та взаємозв'язків між ними.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в галузі освіти і безпосередньо в діяльності керівника закладу стало загальною необхідністю. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес школи забезпечить поступовий перехід освіти на новий, якісний рівень. Нові інформаційні технології позитивно впливають на всі компоненти системи навчання: мету, зміст, методи та організаційні форми навчання, засоби навчання, що дозволяє вирішувати складні і актуальні завдання педагогіки для забезпечення розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності педагогічних працівників. На нашу думку для ефективної модернізації освіти та оновлення технічного арсеналу засобів навчання необхідно оптимізувати реалізацію державних програм, спрямованих на інформатизацію, комп'ютеризацію та оновлення матеріально-технічної бази шкіл, надання всім вільного доступу до мережі Інтернет. Підготовка керівників до сучасного управління школою за допомогою розвитку інформаційно-освітнього простору та інформаційної культури є дієвим складником ефективного освітнього менеджменту.

Список використаної літератури

- 1. Биков В. Б., Руденко В. Д.** Системи управління інформаційними базами даних в освіті / В. Б. Биков, В. Д. Руденко. – К. : УЗМН, 1996. – 288 с.
- 2. Європа** на шляху до інформаційного суспільства / Матеріали Європейської Комісії 1994-1995 рр. – К. : Вид-во Держкомзв'язку та інформатизації України, 2000. – С. 3.
- 3. Компетентнісний** підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи // Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
- 4. Морзе Н. В.** Інформатична компетентність учнів може бути вищою від компетентності тих, хто їх навчає? / Н. В. Морзе, О. В. Барна, В. П. Вембер [та ін.] // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – №8. – С. 3 – 8.
- 5. Палеха Ю., Гаєвський Б.** Управління та організаційна культура / Ю. Палеха, Б. Гаєвський // Освіта і управління. – 1998. – № 3. – С. 57 – 61.
- 6. Столяревська А. А.** Формування інформаційної культури

студентів педагогічних вузів при вивченні курсу інформатики: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1997. – 19 с. **7. Извозчиков В. А.** Школа информационной цивилизации: «Интеллект – XXI» / В. А. Извозчиков. – М.: Академия, 2002. – 108 с. **8. Урсул А. А.** Становление информационного общества и модель опережающего образования / А. А. Урсул // НТИ. Сер. 1. – 1997. – С. 1 – 11. **9. Информационные** потребности директоров учебных заведений. Понятийный словарь // Центр информационных ресурсов системы регионального образования. – Режим доступа: <http://iso.minsk.edu.by/main.aspx?guid=4561> **10. Федорова Т. С.** Информационные потребности предприятия [Электронный ресурс] / Т. С. Федорова. – Режим доступа: http://knowledge.allbest.ru/programming/3c0a65625b2bc78b4c43b89521216c27_0.html.

Малая Ю. С. Інформаційна культура як складова інформаційно-освітнього простору керівника навчального закладу

У статті проаналізовано значення інформаційної культури керівників навчальних закладів для формування інформаційного освітнього простору. Демократизація освітньої діяльності вимагає адекватних змін і в роботі з підготовки керівних кадрів освіти, а також пошуку і впровадження методик інноваційних технологій для формування нового покоління директорів загальноосвітніх навчальних закладів. Засвоєння інформаційних технологій та розвиток інформаційно-освітнього простору керівників закладів освіти матимуть позитивний вплив на всі компоненти системи навчання: мету, зміст, методи та організаційні форми навчання, засоби навчання, що дозволяє вирішувати складні і актуальні завдання педагогіки для забезпечення розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності педагогічних працівників.

Ключові слова: інформаційна культура, інформаційна потреба, інформаційна компетентність керівника навчального закладу.

Малая Ю. С. Информационная культура как составляющая информационно-образовательного пространства руководителя образовательного учреждения

В статье проанализировано значение информационной культуры руководителей учебных заведений для формирования информационного образовательного пространства. Демократизация образовательной деятельности требует адекватных изменений и в работе по подготовке руководящих кадров образования, а также поиска и внедрения методик инновационных технологий для формирования нового поколения директоров общеобразовательных учебных заведений. Усвоение информационных технологий и развитие информационно-образовательного пространства руководителей учебных заведений будут иметь положительное влияние на все компоненты системы обучения:

цели, содержание, методы и организационные формы обучения, средства обучения, позволяет решать сложные и актуальные задачи педагогики для обеспечения развития интеллектуального, творческого потенциала, аналитического мышления и самостоятельности педагогов.

Ключевые слова: информационная культура, информационная потребность, информационная компетентность руководителя учебного заведения.

Malaya Yu. S. Information Culture as a Part of Informational-Educational Space of the Head of the Educational Institution

The article shows the essence of informatively-educational space and informative culture of the head of educational institution, their influence on constructing of pedagogical informative surroundings, and also ways of development of informative culture of management subjects. The value of informative culture of heads of educational establishments is analysed for forming of informative educational space. Democratization of educational activity requires adequate changes both in the process of training of leading staff of education, and also search and introduction of methodologies of innovative technologies for forming of new generation of head masters and mistresses of secondary schools. Understanding of information technologies and development of informatively-educational space of the heads of educational institution will positively influence on all components of the system learning: aim, sense, methods and organizational forms of studies, facilities of studies, that allow to solve difficult and actual tasks of pedagogics for providing development of intellectual, creative potential, analytical thinking and independence of pedagogical workers. The informative culture of head master (mistress) and teacher is related to their mastering electronic-communicative systems, facilities and technologies of education of population, studies of schoolchildren, information search. Training of the leaders of modern school management by means of information technologies, development of their informative culture is the effective component of effective educational management.

Key words: information culture, information needs, information competence of the head of the institution.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.